

DOI 10.31558/2307-2318.2023.1.4

УДК 657.1.012

JEL: M21, D81

Перерва П. Г.

д.е.н., професор, завідувач кафедри національного технічного університету «ХП»

ORCID 0000-0002-6256-9329

pgpererva@gmail.com

Шаульська Л.В.

д.е.н., професор, професор кафедри Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

ORCID 0000-0002-7919-6733

l.shaulska@donnu.edu.ua

Кобелєва Т.О.

д.е.н., професор, професор кафедри національного технічного університету «ХП»

ORCID 0000-0001-6618-0380

tanja.kobeleva@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ
ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
БІЗНЕС-СТРУКТУР**

В статті розглянуто теоретико-методичні питання моніторингу підприємницьких ризиків з метою забезпечення сталого розвитку промислового підприємства. Досліджено методологічну сутність підприємницьких ризиків та надано методичні рекомендації щодо їх моніторингу. Визначено можливості управління станом, сферами виникнення та наслідками дії підприємницьких ризиків. Запропоновано визначати підприємницький ризик підприємницький ризик як небезпеку виникнення непередбачених втрат очікуваного прибутку, доходу чи майна, коштів у зв'язку з випадковою зміною умов економічної діяльності, несприятливими обставинами. Розроблено оригінальний підхід до моніторингу підприємницьких ризиків, в основу якого покладено ієрархію структурних рівнів сталого розвитку: країна – регіон – підприємство – окремі показники сталого розвитку. Сформовано алгоритм практичного проведення моніторингу підприємницьких ризиків та визначено і обґрунтовано основні стадії його реалізації в бізнес-структурах. До основних стадій даного алгоритму віднесено стратегічну мета бізнес-структури і напрямок, по якому буде проводитися оцінка практичної реалізації моніторингової стратегії; розробка системи оцінних показників для моніторингу підприємницьких ризиків в розрізі окремих напрямків; методика оцінювання кожного показника з використанням первинної інформації; процедура порівняння фактичного стану показників економічного моніторингу підприємницьких ризиків з їх прогнозованим (бажаним) станом і оцінювання отриманих результатів цього порівняння. Запропоновано модель розрахунку інтегрального показника, який характеризує ефективність моніторингу підприємницьких ризиків в бізнес-структурі.

Ключові слова: моніторинг, підприємницькі ризики, сталий розвиток, бізнес-структури

2 Рис., 13 Літ

Pererva P.

Doctor of Economics, professor, head of the department of the National Technical University "KhPI"

ORCID 0000-0002-6256-9329

pgpererva@gmail.com

Shaulska L.

Doctor of Economics, Professor Taras Shevchenko National University

ORCID: 0000-0002-7919-6733

l.shaulska@donnu.edu.ua

Kobieliava T.

Doctor of Economics, Professor of the National Technical University "KhPI"

ORCID: 0000-0001-6618-0380

tanja.kobeleva@gmail.com

FORMATION AND USE OF THE BUSINESS RISKS MONITORING SYSTEM AS A KEY TO THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF BUSINESS STRUCTURES

The article examines the theoretical and methodological issues of monitoring business risks in order to ensure the sustainable development of an industrial enterprise. The methodological essence of entrepreneurial risks has been studied and methodological recommendations regarding their monitoring have been provided. Possibilities of managing the state, areas of occurrence and consequences of business risks are determined. It is proposed to define entrepreneurial risk as the danger of unforeseen losses of expected profit, income or property, funds in connection with a random change in the conditions of economic activity, adverse circumstances. An original approach to monitoring business risks has been developed, which is based on a hierarchy of structural levels of sustainable development: country – region – enterprise – individual indicators of sustainable development. An algorithm for the practical monitoring of business risks has been formed, and the main stages of its implementation in business structures have been defined and substantiated. The main stages of this algorithm include the strategic goal of the business structure and the direction in which the practical implementation of the monitoring strategy will be assessed; development of a system of evaluation indicators for monitoring business risks in the context of individual areas; method of evaluating each indicator using primary information; the procedure of comparing the actual state of indicators of economic monitoring of business risks with their predicted (desired) state and evaluating the results of this comparison. A model for calculating an integral indicator that characterizes the effectiveness of monitoring entrepreneurial risks in the business structure is proposed.

Keywords: monitoring, business risks, sustainable development, business structures
2 Fig., 13 Lit.

Постановка проблеми. Трансформаційні економічні моделі інноваційного розвитку вимагають значного підвищення виробничої та комерційної активності підприємств та організацій в процесах розвитку української інноваційно-інтелектуальної системи виробництва та збуту продукції. Перехід вітчизняної економіки на інноваційно-інтелектуальний шлях економічного розвитку вимагає від суб'єктів господарювання нового підходу до оцінювання ролі та місця науково-технічного прогресу в економічному прогресі. Всі ці процеси безумовно тісно пов'язані з наявністю підприємницьких ризиків, наявність та негативний вплив яких може суттєво завадити темпам сталого розвитку бізнес-структур, підвищення ефективності їх виробничо-комерційної діяльності. Механізм управління підприємницькими ризиками на промислових підприємствах на сьогодні вбачається одним з найбільш важливих складових менеджерського процесу, а проблеми

чіткого розподілу фінансових та матеріальних потоків є визначальним для ефективної роботи структурних одиниць, інноваційно-інтелектуального та сталого розвитку підприємства [1-13].

Виходячи з цих посилянь, можна стверджувати, що постійною складовою системи інноваційно-інтелектуального розвитку на промисловому підприємстві може бути моніторинг підприємницьких ризиків, який в значній мірі сприятиме прийняттю раціональних, економічно обґрунтованих менеджерських рішень. Визначення місця, ролі та значення економічного моніторингу підприємницьких ризиків на промисловому підприємстві сьогодні стають дуже важливими задачами, які досить часто виникають перед топ-менеджментом підприємств, які на практиці реалізують свою інноваційно-інтелектуальну місію. Все це в значній мірі зумовлює важливість та актуальність тематики щодо проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останній час в науковій спільноті активно обговорюється низка вітчизняних і зарубіжних досліджень, які присвячені виробничим, правовим і методичним аспектам сталого розвитку підприємства. В більшості з них досліджуються тільки окремі складові моніторингу сталого розвитку бізнес-структур. Зокрема, в роботі [1] проведено розгляд тільки ресурсних складових сталого розвитку. Автор цієї роботи вважає, що максимальну увагу при оцінюванні стану сталого розвитку бізнес-структур слід приділити ресурсному потенціалу [1]. З такою думкою важко погодитися, так як сама наявність різного роду ресурсів при слабкому інформаційному забезпеченні і нераціональному менеджменті не дасть бажаного результату. На нашу думку, не знайде підтримка і надмірна увага до інформаційної складової сталого розвитку, яка проявляється в деяких роботах [2, 5, 7]. Не зменшуючи ролі, місця та значення діджиталізації бізнесу все ж скажемо, що і ресурсні можливості промислового підприємства мають не останнє значення в цьому процесі.

На важливість та необхідність комплексного дослідження проблеми моніторингу сталого розвитку промислового підприємства, зокрема, моніторингу підприємницьких ризиків, вказується в інших дослідженнях [3, 4, 6]. Разом з тим, на нашу думку, навіть комплексне дослідження даної проблеми на рівні окремого підприємства не завжди приносить бажаний результат. Сутність, значення та важливість підприємницьких ризиків досліджується в наукових працях багатьох авторів [2, 9, 11], але практично відсутні дослідження, в яких пов'язані задачі формування системи моніторингу та проведення робіт по зменшенню (а можливо і повному усуненню) негативного впливу підприємницьких ризиків на результативність виробничо-комерційної діяльності промислових підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою статті є створення науково-методичних основ формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків на промислових підприємствах, зокрема, методичне обґрунтування окремих стадій проведення цього дослідження, що дозволяє призвести його практичну реалізацію на новий більш ефективний організаційний рівень.

Виклад основного матеріалу. На наш погляд, поставлену проблему є необхідність досліджувати в двох напрямках. По-перше, в розрізі структурних рівнів сталого розвитку: країна – регіон – підприємство – окремі показники сталого розвитку. Стан підприємницьких ризиків в цьому ланцюжку суттєво залежить і від країни в цілому, і від регіону, і від галузі, і від самої бізнес-структури.

По друге, здійснити аналогічний розгляд на рівні окремого промислового підприємства. Причому розглядати дану проблему слід не як проблему ризику окремого виду ресурсів, а розглядати бізнес-ризик комплексу ресурсів, що формують потенціал сталого підприємства та ефективність його функціонування (використання). Вказана пропозиція реалізована нами в структурній схемі, сутність якої представлена на рис.1.

Рисунок 1 - Система структурних рівнів моніторингу підприємницьких ризиків в забезпеченні сталого розвитку промислового підприємства

Джерело: розроблено авторами

Виходячи з пропозицій рис.1, слід вважати, що одним з важливих інструментів покращення комерційних позицій бізнес-структур на цільовому ринку їх продукції повинна бути ефективна система моніторингу факторів зовнішнього і внутрішнього оточення з відповідним виділенням методологічних засад, які необхідні для формування і подальшої практичної реалізації менеджерських рішень, які на максимізацію результату підприємницької діяльності і покращення конкурентного статусу бізнес-структур.

Ефективна розробка проблеми формування та впровадження алгоритму раціонального моніторингу підприємницьких ризиків, на нашу думку, повинна зводитися до ефективного вирішення таких завдань:

формування банку даних, які створюють та забезпечують ефективне функціонування бізнес-структури;

розробка та обґрунтування системи збору, аналізу та обробляння первинної і вторинної бізнес-інформації щодо наявності і стані підприємницьких ризиків;

встановлення періодичності (проміжків часу) збору інформації для різних бізнес-рівнів та категорій;

обґрунтування прикінцевої кількості чинників та індикаторів, які характеризують джерела виникнення, стан та рівень змін впливу підприємницьких ризиків на ефективність бізнесу;

економічна інтерпретація отриманих результатів моніторингу підприємницьких ризиків;

надання результатам моніторингу підприємницьких ризиків прикладного характеру з метою розробки ефективних управлінських рішень.

У загальному плані, моніторинг підприємницьких ризиків нами рекомендується розглядати в двох розрізах:

а) як постійне спостереження за яким-небудь процесом (в даному випадку – це рівень підприємницьких ризиків та ступінь їх негативного (позитивного) впливу на ефективність виробничо-комерційної діяльності бізнес-структур) з метою визначення його стану або відповідності необхідному (бажаному) результату або первинним установкам та припущенням;

б) як спостереження, оцінка і прогноз стану даного економічного середовища (економічного об'єкту - підприємницького ризику) у зв'язку з діяльністю ринкових суб'єктів, агентів і інститутів.

Найбільш повне визначення методичної сутності моніторингу включає в себе, на нашу думку, необхідний рівень контролю, систематичного спостереження, відслідковування змін, дії механізму безперервного спостереження за моніторинговими показниками об'єкту спостереження, які підлягають вивченню, їх змінами з оцінками розмірів і обґрунтуванням причин виявлених відхилень, а також управління цими змінами шляхом своєчасного надання інформації щодо можливостей настання несприятливих, неефективних, критичних або неприпустимих змін.

Разом з тим, для цілей наукової деталізації методичної сутності моніторингу підприємницьких ризиків, визначення його прикладного значення, зміст моніторинг доцільно розділити на декілька в певній мірі самостійних моніторингових процесів:

- процес безперервного отримання і формалізацію (занесення у відповідні електронні бази даних) релевантної, достовірної, всебічно перевіреної, об'єктивної та на даний час актуальної інформації, яка підтверджує накопичення відповідних фактів, які характеризують об'єкт дослідження (в нашому дослідженні - підприємницькі ризики);

- процес оцінювання та системного і систематичного аналізу отриманої інформації щодо стану підприємницьких ризиків та можливих його змін;

- процес виявлення відхилень від заданих показників розвитку об'єкту і їх причин;

- процес розробки методичних рекомендацій по усуненню виявлених відхилень (в разі їх негативного змісту), по посиленню виявлених відхилень (в разі їх позитивного характеру), а також прогнозування майбутнього стану об'єкту, який досліджується.

Із пропонованого визначення виходить, що економічний моніторинг підприємницьких ризиків є в певній мірі універсальним інструментом менеджменту бізнес-процесів, що здійснюються в різних сферах окремими виробничими підприємствами, що в певній мірі пояснює його широке застосування в підприємницькій діяльності.

Кінцевою метою економічного моніторингу підприємницьких ризиків, на наш погляд, є управління виявленими змінами, відхиленнями шляхом надання своєчасної інформації щодо можливостей настання небажаних для бізнес-структури змін, які багато в чому не сприяють досягненню поставленої мети у виробничо-комерційній діяльності.

Деякі дослідники моніторингу як економічної категорії в методологічному змісті не вказують ні на об'єкт, ні на суб'єкт моніторингу, відразу приступаючи до дослідження конкретного матеріалу по існуючим проблемам того або іншого виду моніторингу [2, 11, 13]. Тобто і в цьому сенсі на сьогодні ще відсутній єдиний підхід. Виходячи з цього, нами пропонуються наступні визначення об'єкту і суб'єкта моніторингу підприємницьких ризиків.

Об'єктом моніторингу підприємницьких ризиків стає процес негативних (позитивних) змін в явищах, процесах, стану, основними характеристиками яких є мінливість, рухливість, динамічність, а також які вимагають керуваності з боку суб'єкта моніторингу. Як суб'єкт моніторингу виступають працівники, члени однієї бізнес-команди, яка в укрупненому плані є або бізнес-структурою (підприємством), або державною організацією залежно від рівня та об'єкту моніторингу підприємницьких ризиків.

У дослідженні під об'єктами моніторингу ми розуміємо стан та рівень підприємницьких ризиків підприємства і небезпеки, які загрожують конкурентоспроможності його продукції, а під суб'єктами – ризики підприємницької діяльності управлінської команди підприємства на чолі з генеральним директором. У даному випадку об'єкт моніторингу можна представити у вигляді системи взаємозв'язаних чинників і інструментарію, за рахунок якого і досягається певний конкурентний статус та ефективність виробничо-комерційної діяльності господарюючого суб'єкта.

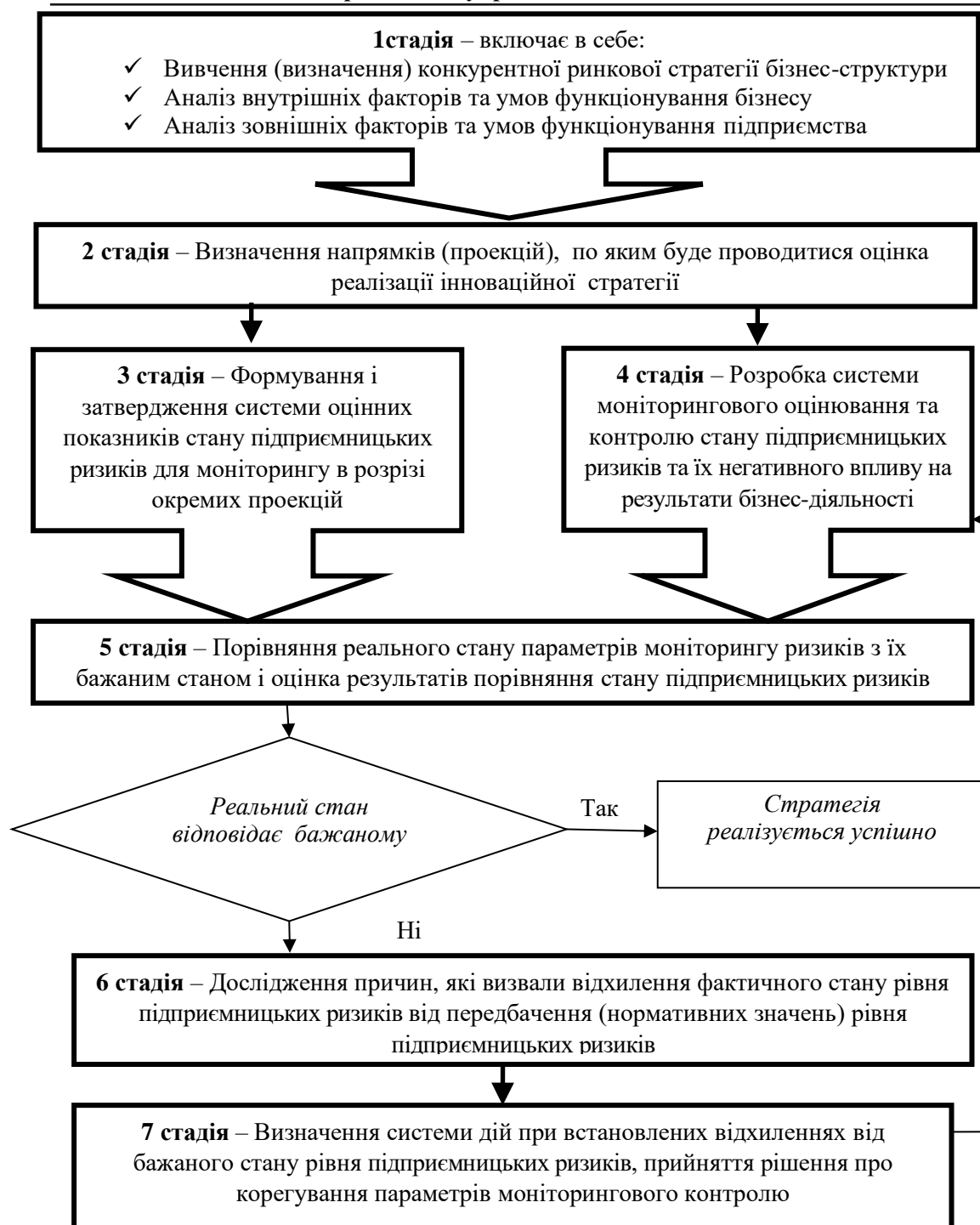
Таким чином, ми підходимо до сутності процесу формування масиву даних і бізнес-явищ, які слід винести в моніторингові спостереження з певною періодичністю для того, щоб забезпечити можливість оперативного втручання в бізнес-процес для того, щоб усунути в першу чергу негативний вплив підприємницьких ризиків. Такого роду втручання відбувається з використанням процесу ініціювання своєчасних менеджерських рішень, на покращення конкурентного стану підприємства, посилення його ринкових позицій і максимізацію ефективності результатів виробничої діяльності.

Широке використання моніторингу підприємницьких ризиків, до якого слід віднести і ефективність бізнес-діяльності, на багатьох промислових підприємствах різних галузей економіки значною мірою гальмується відсутністю необхідного переліку послідовних рішень з боку топ-менеджменту по його практичній реалізації, тобто відсутній алгоритм практичного проведення моніторингу підприємницьких ризиків.

Такого роду алгоритм проведення моніторингу підприємницьких ризиків бізнес-структур і оцінки рівня досягнення поставлених стратегічних цілей в ході його проведення, на нашу думку, включає ряд наступних послідовних етапів, які представлено на рис. 2.

На перших трьох стадіях пропонованого алгоритму вивчаються стратегічна мета бізнес-структури і визначається напрямок (проекція), по якому буде проводитися оцінка практичної реалізації моніторингової стратегії. Слід відзначити, що склад, послідовність та кількість вибраних на цих стадіях проекцій прямо залежить від головної стратегії, яку реалізує бізнес-структура. Потім здійснюється розробка системи оцінних показників для моніторингу підприємницьких ризиків в розрізі окремих проекцій та встановлюються причинно-наслідкові зв'язки між ними. Вибір показників для проведення моніторингу підприємницьких ризиків є надзвичайно важливим, так як від цього буде залежати загальна оцінка успішності здійснення стратегії.

На четвертій стадії будується алгоритм аналітичного оцінювання кожного оцінного показника з використанням первинної інформації, отриманої з бази спостереження, та методів економічного аналізу.

Рис. 2. Алгоритм практичного проведення моніторингу підприємницьких ризиків бізнес-структури

Джерело: розроблено авторами

Наступною стадією є процедура порівняння фактичного стану показників економічного моніторингу підприємницьких ризиків з їх прогнозованим (бажаним) станом і оцінювання отриманих результатів цього порівняння.

При цьому, якщо фактичний стан показників відповідає прогнозованому, тоді ухвалюється менеджментом рішення про те, що принципово нічого міняти не слід, так як в іншому випадку слід визначати розміри наявних відхилень отриманих результатів від передбачених (прогнозованих). Потім проводиться аналіз найбільш важливих причин, які сприяли появі отриманих відхилень, в процесі якого виділяються і розглядаються в першу

чергу ті проєкції (а після чого і показники), по яких спостерігаються найбільш «критичні відхилення» від встановлених нормативів. По кожному з виявлених «критичних відхилень» (при необхідності і при наявності менш значущих за розмірами відхилень найбільш важливих показників) слід обов'язково виявити причини, які їх викликали.

Заключна стадія присвячена визначенню системи та порядку подальших робіт при наявності встановлених відхилень фактичних результатів моніторингу від бажаних або прийняття рішення про корегування параметрів моніторингового контролю. Це корегування може стосуватися як методів досягнення поставленої мети, так і змісту самої мети.

За рішенням топ-менеджменту підприємства визначаються комерційні цілі і фінансові орієнтири. Для бізнес-структур це збільшення обсягу продаж, зниження витрат на виробництво і ефективне управління фінансово-економічною діяльністю. Важливе значення при цьому має і стан підприємницьких ризиків, як є об'єктом моніторингу.

Після визначення та затвердження мети виробничо-комерційної діяльності підприємства, рекомендується здійснити пошук ефективних засобів для їх досягнення. Для цього визначаються дії та заходи щодо розвитку внутрішніх бізнес-процесів, які підприємство повинне реалізувати для отримання необхідних фінансових результатів.

Моніторинг підприємницьких ризиків дозволяє у відсотковому вигляді оцінити ступінь реалізації завдань моніторингу і його практичний внесок в успіх реалізації бізнес-стратегії всього промислового підприємства. Вказану оцінку є можливість зробити, провівши розрахунки інтегрального показника комерційного успіху практичної реалізації стратегії моніторингу підприємницьких ризиків з використанням наступної аналітичної залежності:

$$ІПМ_{пр} = \sum_{i=1}^m \left[P_{pi} \cdot O_{pmi} / P_{pi} \cdot O_{max} \right]$$

де $ІПМ$ – інтегральний (комплексний) показник, що характеризує ефективність моніторингу підприємницьких ризиків в бізнес-структурі, %; m – кількість показників по сферам виникнення підприємницьких ризиків, які характеризують їх стан та силу впливу на бізнес-результати; P_{pi} – рівень пріоритету сфери виникнення підприємницьких ризиків; O_{pmi} – оцінка результатів моніторингу підприємницьких ризиків по i -й сфері їх виникнення; O_{max} – максимально можлива оцінка ступеня реалізації мети (визначається оцінювачем та менеджментом підприємства, наприклад, $O_{max} = 5$).

Висновки. Проведене дослідження надає можливість сформулювати наступний прикінцевий висновок. Використання алгоритму моніторингу підприємницьких ризиків в бізнес-структурах дозволяє досягнути наступних цілей:

а) інтегрувати процеси стратегічного і оперативного управління підприємницькими ризиками;

б) зробити їх доступними та об'єктивними, на практиці започаткувати роботу механізму зворотних зв'язків в системі управління підприємницькими ризиками;

в) суттєво підвищивши якість управління бізнес-структурою в цілому за рахунок зменшення негативного впливу підприємницьких ризиків на результати виробничо-комерційної діяльності підприємства.

В якості перспектив подальших досліджень вбачається розвиток та вдосконалення методичних підходів до реагування на підприємницькі ризики, які виникають на різних стадіях виробничо-комерційної діяльності підприємства. Важливим також може бути розроблення ефективної системи мінімізації негативних наслідків для малих та середніх підприємств в умовах кризи, спричиненої повномасштабним військовим вторгненням російської федерації в нашу країну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fekete Alexander (2012). Safety and security target levels: Opportunities and challenges for risk management and risk communication // *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2 (1). 67–76. DOI:10.1016/j.ijdr.2012.09.001.
2. Alhawaria Samer, Karadshehb Louay, Nehari Taletc Amine, Mansoura Ebrahim (2012). Knowledge-Based Risk Management framework for Information Technology project // *International Journal of Information Management*. Vol. 32, issue 1, 50-65 32 (2012) 50– 65. DOI: 10.1016/j.ijinfomgt.2011.07.002
3. Skowron Paweł *Kategoria ryzyka w koncepcji zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa // Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. January 2015. DOI:10.15611/pn.2015.376.05
4. Кобелева Т.О. Комплаєнс-безпека промислового підприємства: теорія та методи: монографія. Харків: Планета-Принт, 2020. 354 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: tutorial. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
6. Кобелева Т.О., Витвицька О.Д., Перерва П.Г., Ковальчук С.В. Стратегічне управління розвитком підприємства на засадах інтелектуальної власності // *Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2022. № 1. С. 52-57. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/60492>
7. Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Формування системи економічної стійкості та комплаєнс захисту машинобудівного підприємства // *Економіка: реалії часу*. 2018. № 1 (35). С. 98-106. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/98.pdf>
8. Перерва П.Г., Кобелева Т.О., Ткачова Н.П. Формування інноваційної та інвестиційної політики промислового підприємства на засадах збалансованої системи показників // *Вісник НТУ "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва*. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 59 (1168). С. 96-100. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/20638>
9. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Маркетингові підходи до моніторингу кон'юнктури товарного ринку промислового підприємства // *Екон. вісник НТУУ «КПІ» : зб. наук. пр.* Київ : НТУУ "КПІ", 2017. № 14. С. 468-477. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108749>
10. Кобелева Т.А., Перерва П.Г. Коррупция как составляющая комплаєнс-программы // *Стратегічні перспективи розвитку економічних суб'єктів в нестабільному економічному середовищі: зб. тез наук. робіт 2-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, 28-30 листопада 2017 р. – Кременчук, 2017. С. 135-139. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VfD6Q-JxttC6E07GewolQywXXc1jhzY8/view>.*
11. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. Compliance risk in the enterprise // *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2017": тр. 8-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф.* Харків : НТУ "ХПІ", 2017. С. 54-57.
12. Кобелева Т.О. Сутність та визначення комплаєнс-ризиків. *Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Екон.науки*. Харків: НТУ "ХПІ", 2020. № 1 (3). С. 116-121.
13. Перерва П., Маслак О., Кобелева Т., Кучинський В., Ілляшенко С. (2021). Ефективність інформаційних технологій в управлінні інтелектуальною власністю промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (1), 53–58. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.1.53>

REFERENCES

1. Fekete Alexander (2012). Safety and security target levels: Opportunities and challenges for risk management and risk communication // *International Journal of Disaster Risk Reduction*. 2 (1). 67–76. DOI:10.1016/j.ijdr.2012.09.001.
2. Alhawaria Samer, Karadshehb Louay, Nehari Taletc Amine, Mansoura Ebrahim (2012). Knowledge-Based Risk Management framework for Information Technology project // *International Journal of Information Management*. Vol. 32, issue 1, 50-65 32 (2012) 50– 65. DOI: 10.1016/j.ijinfomgt.2011.07.002
3. Skowron Paweł *Kategoria ryzyka w koncepcji zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa* // *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. January 2015. DOI:10.15611/pn.2015.376.05
4. Kobelyeva T.O. *Komplaiens-bezpeka promyslovoho pidpryyemstva: teoriya ta metody: monohrafiya* [Compliance-safety of an industrial enterprise: theory and methods: monograph]. Kharkiv: Planeta-Prynt, 2020. 354 s. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54748>
5. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. *Compliance program: tutorial*. Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. 689 p.
6. Kobieliava T.O., Vytvytska O.D., Pererva P.G., Kovalchuk S.V. *Stratehichne upravlinnia rozvytkom pidpryyemstva na zasadakh intelektualnoi vlasnosti* [Strategic management of the development of the enterprise on the basis of intellectual property] // *Bulletin of NTU "KhPI" (Economic Sciences): coll. of science pr.* Kharkiv: NTU "KhPI", 2022. № 1. S. 52-57. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/60492>
7. Kobieliava T.O., Pererva P.G. *Formuvannia systemy ekonomichnoi stiiikosti ta komplaiens zakhystu mashynobudivnoho pidpryyemstva* [Formation of the system of economic stability and compliance of the protection of the machine-building enterprise] // *Economics: realities of time*. 2018. №1 (35). S. 98-106. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2018/No1/98.pdf>
8. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova N.P. *Formuvannia innovatsiinoi ta investytsiinoi polityky promyslovoho pidpryyemstva na zasadakh zbalansovanoi systemy pokaznykiv* [Formation of the innovative and investment policy of an industrial enterprise on the basis of a balanced system of indicators] // *Bulletin of NTU "KhPI": coll. of science pr.* Topic. issue: Technical progress and production efficiency. Kharkiv: NTU "KhPI", 2015. № 59 (1168). S. 96-100. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/20638>
9. Pererva P.H., Kobieliava T.O. *Marketynhovi pidkhody do monitorynhu koniunktury tovarnoho rynku promyslovoho pidpryyemstva* [Marketing approaches to monitoring the commodity market situation of an industrial enterprise] // *Ekon. gazetteer of NTUU "KPI": coll. of science pr.* Kyiv: NTUU "KPI", 2017. № 14. S. 468-477. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108749>
10. Kobeleva T.A., Pererva P.G. *Korruptsiya kak sostavlyayushchaya komplaiens-programmi* [Corruption as a component of the compliance program] // *Strategic prospects for the development of economic entities in an unstable economic environment: sb. thesis of sciences. robit 2-i All-Ukr. sci.-pract. Internet conf. from international I will participate, 28-30 leaf fall 2017 - Kremenchuk*, 2017. S. 135-139. URL: <https://drive.google.com/file/d/1VfD6Q-JxttC6E07GewolQyWXXc1jhzY8/view>.
11. Kocziszky G., Veres Somosi M., Kobieliava T.O. *Compliance risk in the enterprise* // *Strategiyi innovacijnogo rozvytku ekonomiky Ukrayiny: problemy, perspektyvy, efektyvnist "Forvard 2017": tr. 8-yi Mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. stud. ta molodyx vchenyx, 27 grudnya 2017*. Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. P. 54-57.
12. Kobieliava T.O. *Sutnist ta vyznachennia komplaiens-ryzyku* [The essence and definition of compliance risk]. *Bulletin of NTU "KhPI": coll. of science Ave. of Economic*

Sciences. Kharkiv: NTU "KhPI", 2020. № 1 (3). S. 116-121.

13. Pererva P., Maslak O., Kobielieva T., Kuchynskiy V. & Iliashenko S. (2021). Efektyvnist informatsiinykh tekhnolohii v upravlinni intelektualnoiu vlasnistiu promyslovoho pidpriemstva [The effectiveness of information technologies in the management of intellectual property of an industrial enterprise]. Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences), (1), 53–58. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.1.53>